

PRED SESTANKOM HRUŠČEVA Z ZAPADNJAKI**Zgodovinski pomen spora na Srednjem vzhodu****Vsearabsko gibanje se ne da več zatreti - Borba za politično premoč v svetu**

Politična kriza, ki je zajela ves svet in katero rešujejo zdaj velesile v okviru Združenih narodov, je izbruhnila zavoljo nedavnih dogodkov v dveh malih arabskih državah na Srednjem vzhodu: v Libanonu in Iraku.

Nekdanja Mezopotamija ali Irak, kjer je vojaštvo strmoglavilo monarhijo ter razglasilo republiko, šteje le okrog 6 in pol milijona ljudi; Libanon pa, ki ga zastran njegove prelepe lege in čudovite planinske oblikovitosti ob obali Sredozemlja imenujejo Švico vzhoda, je približno tako razsežen kot Slovenija in nima niti poldrugega milijona prebivalcev, od katerih je polovica mohamedanske, polovica krščanske vere.

Kot v Iraku tako je tudi v Libanonu prišlo do vstaje zavoljo tega, ker hočejo prevratniki spremeniti obstoječo vladavino. Razlika je le v tem, da so uporniki v Iraku uspeli, medtem ko se jim v Libanonu ni posrečilo vreči predsednika republike Samuana.

Obe deželi sta na vsak način zelo majceni in šibki državi, o katerih bi človek menil, da je za svet popolnoma vseeno, kakšno notranjo ureditev imata. Gre pač za stvar, ki se tiče le njih in nikogar drugega.

ZAKAJ SE VMEŠUJEJO VELESILE

Mi vsi smo pa priče, da so dogodki v Iraku in Libanonu tako vzburkali ves svet, da so nas pritirali po mnenju mnogih kar na rob tretje svetovne vojne.

Človek s ceste, ki se na mednarodno politiko ne razume, se začuden sprašuje, kako je to mogoče.

Da bodo bralci vedeli, za kaj pravzaprav gre, jim moramo najprej pojasniti, da Irak in Libanon sama po sebi ne pomenita nič; vsa njuna važnost je samo v tem, da predstavljata dve pomembni oporišči v orjaškem boju, ki ga danes vodita komunistični vzhod in zapad za premoč v svetu.

Vsa severna Afrika in Srednji vzhod s Sueškim prekopom so do nedavna tvorili del kolonialnega gospostva zahodnih velesil. Te dežele so postale zanje izredno dragocene zlasti zadnja desetletja, ko so tam odkrili ogromna ležišča nafte. Tako ogromna, da je z njihovim gorivom in gonilno silo mogoče vzdrževati v obratu vso industrijo Evrope.

Na evropski zemljini tako rekoč ni stroja in ni avtomobila, ki bi ga ne gnala nafta iz tistih pokrajin.

GOSPODARSKA ODVISNOST EVROPE

Že iz tega, kar smo povedali, je razvidno, kolike, lahko rečemo, življenjske važnosti je za Evropo, da si zagotovi primeren vpliv v tem delu sveta, od kod se zalaga z neobhodno potrebno nafto.

S to dragoceno tekočino sta za svoje potrebe namreč dovoljno preskrbljeni le dve velesile: Združene države severne Amerike in Sovjetska Rusija. Samo oni sta v tem pogledu popolnoma neodvisni, medtem ko je Evropa povsem odvisna od uvoza nafte iz inozemstva.

Če bi se dotok nafte s Srednjega vzhoda v Evropo čez noč prekinil, bi doživelo njeno gospodarstvo strašen polom. Njeni narodi bi se pogreznili v bedo, zakaj neštete tovarne bi morale ustaviti svoj obrat in milijoni delavcev in uradnikov bi bili iznenada brez posla in zaslužka.

To so vzroki, zakaj zapadne velesile tako krčevito branijo slednjo svojo politično in gospodarsko postojanko na Srednjem vzhodu.

VSEARABSKI NACIONALIZEM

Zapadnjaki so prepričani, da je pravica na njihovi strani, ker so s svojim denarjem, s svojimi inženirji in s svojimi izumi dvignili iz podzemlja vzhodnih dežel tolika bogastva.

Če bi bil razvoj teh pokrajin odyisen od Arabcev, bi bile še danes gole pustinja, živčice v največji zaostalosti in zapuščenosti.

Naser na čelu gibanja

Najvplivnejši voditelj vsearabskega nacionalizma je Gamal Naser, kateremu so zgodovinske okolnosti omogočile, da koraka naglo od uspeha do uspeha.

S pomočjo Amerike je najprej postal gospodar Sueškega prekopa, nato je zedinil Egipt, Sirijo in Jemen v Združeno arabsko republiko, zdaj je pa z vojaškim prevratom v Bagdadu stopil na njegovo stran še Irak.

Revolucionarno gibanje je zajelo tudi Jordanijo in Libanon. Da niso Angleži in Amerikanci poslali tja svojega vojaštva, bi bili ti deželi doživeli isto usodo kot Irak in bi stali danes bržkone v vsearabskem Naserjevem taboru.

KAKO SE BO KONČALO

Amerikanci in Angleži so za zdaj sicer rešili samostojnost Jordanije in Libanona, toda vsakdo se sprašuje, koliko časa bo to trajalo. Nekega dne se bodo ameriške in britanske čete morale umakniti in tedaj bo imel vsearabski nacionalizem spet proste roke.

Mnogi zapadni politiki so prepričani, da se arabsko narodno gibanje sploh ne da več ustaviti. Prej ali slej bo Naser postal gospodar vsega Srednjega vzhoda razen Izraela, ki bo tedaj obdan od vseh strani od sovražnih Arabcev.

Voditelji Delavske stranke v Veliki Britaniji, ki bodo v doglednem času bržkone

To umevanje je le toliko v soglasju z resničnostjo, v kolikor mora vsakdo priznati, da so Arabcem posredovali začetke sodobne omike res Evropejci. Njim se Arabci morajo zahvaliti tudi za ves gospodarski napredek. Kakor slednja stvar na svetu je pač imelo tudi kolonialno gospostvo nekatere dobre strani in posledice.

Toda kljub temu se od začetka našega stoletja, zlasti pa po drugi svetovni vojni, ta politični sistem vsepovsod naglo ruši. Zakaj?

Zato, ker so Evropejci v prekomorskih deželah gledali v prvi vrsti samo na svoje koristi. Kamorkoli so prišli, so si na mah prilastili vsa prirodna bogastva, vzeli čestokrat domačinom vso plodno zemljo, domačo delovno silo brezobzirno izkoriščali in si istočasno prisvojili vso politično oblast.

Proti takemu stanju so se s časom odločno uprli najprej mladi domači izobraženci, ki so dokončali svoje nauke na raznih vseučiliščih zapadne Evrope. Tu so se navzeli idej demokracije in nacionalizma ter jih prenesli v domače kraje. Nastalo je vsearabsko narodno gibanje, ki zahteva za Arabce pravico do popolne neodvisnosti in do zedinjenja v veliko državno skupnost.

spet na krmilu vlade, so mnenja, da se mora zapad s stvarnostjo pomiriti ter pustiti Arabcem, naj se združijo v eno državo.

Če se bodo zapadnjaki temu upirali, bodo le sebi škodovali. Arabce si bodo za vselej osovražili ter jih sami gnali v naročje Sovjetske Rusije.

Kaj bi to pomenilo za zahodni svet, si lahko vsakdo misli. V arabskem podzemlju leži nafta, brez katere evropsko gospodarstvo ne more živeti. Zadostovalo bi, da zapadu sovražni Arabci znatno zvišajo cene nafte, pa bi se življenje po vsej Evropi čez noč podražilo, kar bi občutila na svoji koži sleherna družina.

In kaj bi bilo v primeru vojne? Če bi z Rusijo povezani Arabci prekinili ves dotok nafte na zapad, bi se motorizirane evropske armade na lepem ustavile in vojna bi bila zgubljena. S pomočjo Arabcev bi Rusija postala prva, odločilna velesila v svetu.

Da se vse take nesreče preprečijo, zahtevajo angleški laburisti, naj zapad pravočasno temeljito spremeni svojo politiko do Arabcev. Prizna naj brez pridržkov njihovo pravico do narodnega in državnega zedinjenja ter jih v teh težnjah na pameten način celo podpira. Edino tako si je mogoče pridobiti in zajamčiti njihovo prijateljstvo.

Ali bo zapad to naredil in uspel, je seveda drugo vprašanje.

NOVICE Z VSEGA SVETA

O VRHUNSKEM SESTANKU

*Odkar je Hruščev poslal zapadnjakom poziv, naj se zastopniki velesil brez odlašanja sestanejo, da preprečijo novo svetovno vojno, ki jo dogodki v Libanonu in Jordaniji groze povzročiti, je minilo že več tednov, a do sestanka do danes vendarle ni prišlo.

Zakaj ne? Zato, ker se niso še mogli zediniti glede kraja in dneva sestanka, niti o tem, koga je treba nanj še povabiti, in ali naj se sestanek priredi v okviru ali izven okvira Organizacije združenih narodov. Zdi se pa, da se bodo v kratkem o vsem tem sporazumeli, kakor je že med njimi dogovorjeno, da bodo na vrhunskem zborovanju presresli položaj na Srednjem vzhodu.

In to Hruščevu ter Kremlju zadostuje. Kajti s tem so zapadne velesile prvič priznale Rusiji pravico, da se brez njenega sodelovanja in pristanka ne morejo urediti razmere v vzhodnem Sredozemlju. Niti pod carji in niti pod Stalinom ni namreč zahod doslej dovoljeval Rusom, da bi se mešali v zadeve tega dela sveta. Gre torej za očiten in važen politični uspeh Nikite Hruščeva.

AVSTRIJA IN RUSIJA

Kanceler Raab, ki se je z večjim avstrijskim odposlanstvom mudil nekaj dni v Moskvi, se je zadovoljen vrnil na Dunaj.

Dosegel je namreč od boljševikov znižanje vojne odškodnine, ki jo je Avstrija morala v letnih obrokih odplačevati Rusiji zaradi ropov, tatvin in požigov, zagrešenih od avstrijskih vojakov za časa vojne v Sovjetski zvezi.

Razen tega se je Raabu posrečilo prepričati Ruse, da se zadovolje z manjšimi količinami nafte, kot so jo Avstrijei doslej morali dobavljati Moskvi. Tu ne gre za vojno odškodnino, ampak za bivšo nemško imovino v Avstriji, katera je po mirovni pogodbi pripadla Rusiji. Šlo je za razna industrijska podjetja in tudi ležišča petroleja, katerim so se pa Rusi odpovedali, a zato prejemale od Avstrijcev letno odkupnino tudi v obliki nafte.

Raab je z novo pogodbo prihranil svoji domovini na desetine milijard lir.

Uspeh je dosegel zato, ker je Avstrija vestno in točno izpolnjevala svoje pogodbene obveznosti do Rusije. Lepo bi bilo, če bi isto storila do slovenske manjšine na Koroškem in hrvatske na Gradiščanskem.

ITALIJA V MAROKU

Prejšnji teden je bila v Maroku ustanovljena italijansko-maroška petrolejska družba, ki ima nalogo iskati nafto v pokrajini Tarfaya, ležeči v maroškem delu puščave Sahara.

Raziskovanja bo izvršila Italija na svoje stroške. Šele kadar se odkrijejo vrele, bodo morali tudi Marokanci prispevati svoj delež v denarju. Pogodba določa, da se bo čisti dobiček delil takole: najprej bo treba 50 odstotkov ali polovico oddati maroški državi, druga polovica pojde pa v enakih delih italijanskim in maroškim družbenikom. Italijani se torej zadovoljujejo le s četrtno čistega dobička.

Slično pogodbo so sklenili pred približno enim letom tudi v Perziji ali Iranu ter s tem

močno razhudili razne petrolejske družbe na zapadu, ki so si znale zagotoviti s pogodbami znatno večje dobičke.

Zanimivo je, da so se za nafto v Maroku zanimali tudi Amerikanci in seve Francozi, a da so Marokanci dali prednost Italijanom. To pa zato, ker so ti manj zahtevni in ker Arabcem niso politično nevarni. S tem se pa polagoma tudi s pomočjo Italije ruši monopol zapada na važnem področju nafte.

NOVA REPUBLIKA IRAK

Republikansko vlado, ki se je po krvavem prevratu ustanovila v Bagdadu, so včeraj uradno priznali tudi Adenauerjeva Zapadna Nemčija, Grčija, Iran in Pakistan. Kot beremo, bosta novo vlado priznali tudi De Gaullova Francija in Italija.

FANFANI V AMERIKI

Predsednik vlade in zunanji minister Fanfani se mudi v Združenih državah, kjer je imel več sestankov z Eisenhowerjem in tudi govor v ameriškem parlamentu.

Namen njegovega potovanja je dvojen: predvsem je hotel obrazložiti, kako si Rim zamišlja zadovoljivo in trajno rešitev težke krize na Srednjem vzhodu, še važnejše bi pa bilo za Italijo, če bi zapadne velesile v bodoče ne vodile več politike v Evropi in zlasti v Sredozemlju na lastno pest, ne da bi zaslišale tudi mišljenje rimske vlade.

Fanfani se je šel na zapad borit za večji vpliv in enakopravnost svoje domovine.

DR. ŽIGA VODUŠEK

Včeraj je prispel v Trst novi jugoslovanski generalni konzul dr. Žiga Vodušek. Časnikarjem je izrazil veselje, da bo mogel z družino živeti v tako lepem mestu in spoznati druge naše kraje, zlasti pa pomagati pri reševanju vprašanj, ki zanimajo oba sosedna naroda.

Novi diplomatski zastopnik naše matične države se je rodil l. 1913 v Trstu in nam je torej nekak bližnji rojak.

POGAJANJA Z EPISKOPATOM

Predsednik ogrske komunistične vlade dr. Münnich je pretekli teden sprejel člane zbora katoliških škofov, katere je vodil nadškof Josip Groesz. Izdano je bilo uradno obvestilo, da so na sestanku obravnavali »prečča vprašanja, zadevajoča odnose med Cerkvijo in državo«.

O čem so se pogajali, niso povedali.

ROMANJE V LURD

Prejšnji petek so slovenski romarji odpovali v Lurd, da na dostojen in slovenskega naroda vreden način proslavijo 100-letni jubilej lurske Matere božje.

Vseh slovenskih romarjev je 1300, tisoč od teh jih je z Goriškega, Koroškega in Tržaškega.

DANTE ALIGHIERI

V nedeljo se je na vseučilišču v Torinu pričel 53. občni zbor ustanove Dante Alighieri, ki so jo bili poklicali k življenju leta 1889, da bi z njeno pomočjo po vsem svetu širili vrednote italijanske kulture in laškega jezika.

Ob tej priliki pa moramo ugotoviti, da je bilo delovanje te sicer plodonosne ustanove glede na slovensko manjšino do danes žal

bolj kvarno kot koristno. Upamo, da bo ta organizacija v bodočnosti spoznala svoje pravo zgodovinsko poslanstvo tudi v naših obmejnih pokrajinah.

Na občnem zboru, ki se ga udeležuje okrog 300 članov, je rimsko vladno zastopal minister Del Bo.

GLAVA GOSPE GIAMPAOLI

Kadar gre gospa Giampaoli na trg in iz vleče 500-lirski srebrnjak, je edina ženska v Italiji, ki plačuje z denarjem, na katerem je vrezana njena glava.

Gospa, po rodu iz Vidma, je žena kiparja, kateremu je vlada naročila, naj izdelava vzorec novega kovanca. Ko je minister Medici obiškal kiparja, je slučajno zapazil odlitek z žensko glavo, ki mu je tako ugajala, da je kar ukazal, naj se po njem izdelava srebrnjak. Bila je glava umetnikove žene.

MAČKE IN DRŽAVA

Angleži so znani v svetu kot veliki ljubitelji živali. Zanimivo je n. pr., kako upoštevajo mačke pri odmerjanju davkov. V južnoangleškem mestu Hitehinu so oblastva odredila, da je treba mačke, ki love miši v trgovinah in skladiščih, imeti za nekake koristno zaposlene delavke.

Mleko in ostalo dodatno hrano, ki jo prejemajo od gospodarjev, naj davkarija odbije, ko določa trgovec dohodarino.

MILA ZIMA

Čudno se sliši govoriti o zimi sredi vročega poletja. Vedeti pa je treba, da imajo na južni zemeljski polobli obratne letne čase kot mi. V Argentini traja najhujši mraz od 21. junija do 21. septembra. Letos pa pišejo, da ni skoro nič mraza in da se že vračajo ptice selivke.

ŽIVALSKI FILMSKI IGRALCI

V Hollywoodu morajo večkrat nastopati v filmih tudi živali. Podjetjem jih daja v najem posebno društvo. Najnižja plača za živalskega zvezdnika znaša 31.000 lir na teden. Če pa mora, postavim pes, tudi lajati ali kazati kake spretnosti, se plača podvoji. Najdražje igralke so pa velike želve. Brzko ne zato, ker imajo najmanj pameti in jih je težko urediti.

DRZEN NAČRT

Ruski inženir Markin je izložil na svetovni razstavi v Bruslju svoj načrt podmorskega predora, ki naj bi pod Beringovim prelivom vezal Alasko s Čuhotskim polotokom v Sibiriji, se pravi Ameriko s Sovjetsko Rusijo. Po 70 km dolgem predoru naj bi šla železnica in avtomobilska cesta.

Vprašanje je, kdaj se bosta obe državi za ta načrt domenili.

ŠTEVILO AVTOMOBILOV

Konec lanskega leta je v Italiji bilo en milijon 650 tisoč avtomobilov, se pravi približno en avtomobil na 30 prebivalcev, medtem ko je leta 1946 prišel en avto na 157 oseb.

Sorazmerno največ osebnih vozil je v Rimu, najmanj pa v mestu Nuoru v južni Italiji. V Trstu pride en avto na 22 ljudi.

GROZILNA PISMA

Kot vsi ljudje, ki so na visokih položajih, je tudi Eisenhower lani dobil cele kupa grozilnih pisem, in sicer nad 17 tisoč. Zaradi njih so zaprli 69 oseb, ostale ali se niso podpisale ali bile prismuknjene.

NOVICE

KRATKI GOVORI

Predsednik poslanske zbornice Leone je izdal odredbo, po kateri smejo poslanci, ki svoje govore berejo s papirja, govoriti odslej samo 15 minut. Za ostale poslance ne velja taka omejitev.

NI KAZNIVO

Mladi zaljubljenec Russel Brown se je moral zagovarjati pred sodiščem v Torontu (Kanada), ker je venomer telefoniral dekletu, ki ga ni maralo. Neko dopoldne ji je telefoniral kar 128 krat zaporedoma. Tožen je bil zaradi motenja hišnega miru, a bil oproščen. Sodnik je le svetoval, naj dajo fanta preiskati od zdravnika. Zaljubljenec, le pridno telefonirajte!

ZA ČASNIKARSKO POŠTENOST

Zadnji najbolj poučni dogodek v naši domači politiki je brez dvoma govor, ki ga je imel o slovenski manjšini v parlamentu tržaški poslanec Giacomo Bologna. Poučen zato, ker je bil mož izvoljen tudi s slovenskimi glasovi, saj se je za njegovo demokršćansko listo javno zavzemal Kat. glas.

Poslanec Bologna se je za izkazano uslugo Slovincem na ta način zahvalil, da je v parlamentu izjavil naslednje. Deželna avtonomija, ki jo snujejo za naše kraje, ne sme okrepiti Slovincem, marveč mora nasprotno postati sredstvo za njihovo »mirno vključevanje v italijansko skupnost«. Narodne pravice, ki pritičejo tržaškim Slovincem po londonskem sporazumu, se ne morejo raztegniti na Goriško, Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. V teh krajih bi se potemtakem naše ljudstvo ne smelo posluževati svojega jezika na sodnijah in pred ostalimi oblastvi. dvojezični napisi bi bili prepovedani in tako dalje.

Zakaj prikrivate resnico?

Za naše politične razmere je pa nadvse značilno, da je te protislovenske izjave g. Bologne, v katerih se zrcali miselnost tukajšnje Kršč. demokracije, Kat. glas popolnoma zamolčal.

O poslancu Bologni je v zadnji številki le zapisal, da »se je zavzel za ustanovitev dežele Furlanija — Julijska krajina« ter »s tem v zvezi na ugovore desničarskih poslancev pametno odgovoril, da slovenska manjšina ne bo nikakor ogrožala državne celovitosti v okviru nove dežele«.

Poslanca, ki je nastopil proti enakopravnosti goriških in Beneških Slovincem, je list torej le hvalil in vzbudil tako v ljudstvu vtis, da je Bologna nekaj zagovornik naše manjšine.

Tako poročanje je v nasprotju z resnico in zategadelj lažljivo in nepošteno.

Čudimo se, da si tako zavajanje bralcev dovoljuje list, za katerega nosi ne le pravno, ampak tudi moralno odgovornost duhovnik, ki je povrh vsega še predsednik goriške Duhovske zveze. Mi razumemo, da se gospodje zavoljo svoje narodno breznačelnosti in oportunistične politike, v katero so se za časa volitev zamočvirili, danes skušajo braniti, toda resnica je kljub temu vrednota, ki bi jo morali tudi oni brezpogojno spoštovati, ne pa ljudstvu prikrivati.

BUENOS AIRES POD VODO

V ponedeljek je glavno mesto Argentine zadela silna nesreča. Neurje, kot ga ne pomnijo že 40 let, je navalilo silne množine vode v mesto in porušilo na desetine hiš. Na deročih valovih je videti pohištvo, zibelke, izruvano drevje, mrtve živali in človeška trupla. V nevihti je zgubilo življenje nad 100 oseb.

Vlada je mobilizirala vse vojake, da bi hoteli na pomoč prebivalcem, ker jih je skoro 500 tisoč ostalo brez strehe.

SEDEŽ SE PODIRA

Vsakokratni angleški prvi minister stanuje v Londonu v Downing Streetu št. 10. Ulica ali street ima ime po Juriju Downingu, ki je zgradil poslopje prd četrt tisočletjem. Tu se že stoletja snuje in odloča vsa zunanja in notranja politika Velike Britanije.

Stavba se že podira, toda Angleži, ki zelo spoštujejo preteklost, jo hočejo za vsako ceno ohraniti. Sklenili so potrošiti za popravila okoli 30 milijonov šterlingov se pravi do štiri več, kot bi stalo novo poslopje.

KAJ BI NAREDILI?

Ameriški profesor dušeslovja Weiss je razposlal več tisoč osebam vprašalno polo, na kateri naj odgovore, ali bi še nadaljevali svoj poklic, če bi zadeli en milijon dolarjev. Osemdeset odstotkov je odgovorilo, da bi še opravljali kako lažje delo, večina žensk je pa izjavila, da bi kot milijonarke ne delale več.

ZGODOVINA TOBAKA

Marsikdo ne ve, da Evropejci niso poznali tobaka, dokler ni Krištof Kolumb leta 1492 odkril Amerike.

Prvi kadilec v Evropi je bil Španec Rodrigo de Herez. Ko je prižgal prvo pipo, se je njegova žena tako prestrašila, da je padla v nezavest. Mož je navzlic temu mirno kadil dalje, kar je ženo tako razhudilo, da ga je prijavila orožnikom. Po kratki razpravi ga je sodnija obsodila na dosmrtno ječo, kjer pa je obsedel samo — 16 let! Nedavno mu je bila v rojstni vasi odkrita spominska plošča!

Toda kajenje se je kljub prepovedim naglo razširilo po vseh evropskih državah. V začetku so kadili samo diplomatski predstavniki in dvorjani, po tridesetletni vojni (1618-1648) pa je tobak prodril v širše sloje.

Strastni kadileci so postali zlasti vladarji in višji oblastniki, saj je znano, da je pr-

ki kralj Friderik I. pokadil dnevno 30 pip tobaka, angleška kraljica Elizabeta pa je najela posebnega učitelja, da jo je naučil kaditi. Posebno pozornost je gojenju tobaka posvečal francoski poslanik na Portugalskem Nicot, po katerem je dobil ime nikotin, to je strup, ki ga vsebuje tobak.

Nekateri državniki pa so kadilce začeli preganjati, češ da je tobak silno škodljiv zdravju. Tako so v Rusiji leta 1633 kajenje prepovedali in kdor se je pregrešil, je bil strogo kaznovan: odrezali so mu nos ali preganili v Sibirijo! Za časa sultana Murata IV. so v Turčiji kadilec sekali ude ali jih obešali.

Kaj pravijo danes o tobaku zdravniki? Vsi se strinjajo samo s tem, da ni tako škodljiv kot alkohol. Nekateri trde, da cigarete skrajšajo življenje kadilec za povprečno 6 let, ker nikotin škoduje zlasti srcu in živčevju. Baje pospešuje tudi raka. Zato je prejšnje leto poldrugi milijon Amerikancev opustilo kajenje.

Po svetu

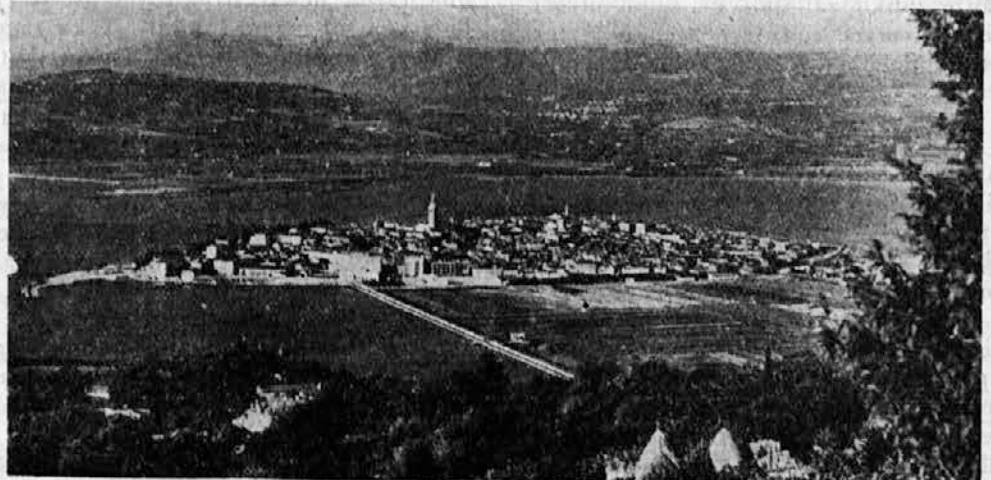
Irska — Zastopnik kmečke zveze je izjavil, da se je stroj za pranje perila prav dobro obnesel tudi za izdelovanje masla. Namesto milnice zlijemo vanj mleko in smetano, pritisnemo na gumb, stroj se zavrti in maslo je kmalu pripravljeno.

Belgija — V Belgiji so izumili poseben oddajnik na silno kratke valove, s katerim je mogoče izmeriti debelost slanine na živem prašiču. Ravno tako bi se dala seve izmeriti toľšča tudi na človeku.

Rusija — V nekem sovjetskem znanstvenem zavodu je strokovnjakom uspelo spraviti bencin v trdo stanje. Bencin ima obliko zidne opeke.

Anglija — Angleškimi znanstvenikom se je nedavno posrečilo izolirati ali osamiti virus trakoma — očesne bolezni — ki muči četrtino človeštva. To naj bi bil prvi korak k odkritju cepiva, ki bo učinkovalo proti nevarni bolezni ter preprečilo slepoto.

Italija — V Torinu so se naši čudaki ali aljivci, ki so ustanovili novo stranko z nazivom: Italijansko gibanje nesrečnežev v zakonu. Sedaj bi bilo potrebno, da se gibanje razširi še med Slovence naših krajev, tu ustanovi list ter začne divje napadati vse ostale stranke, kot je častiljiva navada med Slovenci.

Pogled na Koper

Dopisi s Tržaškega

GROPADA

Popravijo naj cesto v Padriče!

Pred kratkim smo zvedeli, da je cesta, vođeča iz naše vasi v Padriče, prešla v upravo tržaške pokrajine, ki bo, kot upamo, zanjo boljše skrbela kot mestna občina, katere delovanje Gropajci res ne moremo pohvaliti. Ta pot je za našo vas zelo važna in zato bi radi videli, da bi jo čimprej asfaltirali. Prav te dni jo sicer posipljajo z gramozom, toda čez nekaj časa bo spet vsa razrita in skoraj neprevozna.

Gropada šteje 103 hiše in je pretežno kmečka vas. Prebivalci se povečini bavimo z živinorejo in gojimo živino pretežno švicarske (sivorjave) pasme. Letos smo zelo zaskrbljeni, ker smo zaradi suše imeli zelo slabo košnjo. Nekateri živinorejci so se zato že odločili, da prodajo nekaj glav živine, s čimer si bodo ševeda znižali dohodke.

Umni kmetovalci pa se bodo za prodajo odločili le v skrajni stiski. Prej bodo skušali seno nadomestiti z različnimi krmnimi mešanici, kot je mešanica Sole, ki jo prav te dni po znižani ceni prodajajo pri Kmetijskem konzorciju, ali si pa pomagali s svežo krmo, ki jo bodo že konec avgusta pridelali, če so po požeti pšenici posejali njive s kitajsko fižolico, soržico ali hibridno koruzo, kot je pred več ko enim mesecem svetoval Novi list.

ZGONIK

Šola se bo končno zidala

Prebivalcem iz Zgonika in bližnjih vasi lahko danes sporočamo veselo vest, da so oblastva v Trstu končno odobrila načrt za našo novo šolo. Na županstvu so nam obenem povedali, da pojde gradnja šole v najkrajšem času na dražbo. Gre za dela, ki bodo stala, kot smo že poročali, 31 in pol milijona lir, med katerimi pa ni vključen strošek za nakup zemljišča.

V starem šolskem poslopju nameravajo urediti 2 stanovanji za učitelje in v ta namen je bil občini že nakazan znesek 3 milijone in pol lir.

Ko bo nova stavba dokončana, upamo, da bodo šolska oblastva vanjo namestila tudi kmetijsko šolo, ki jo naš kmečki kraški živelj krvavo potrebuje. Odkar so Plavje bi le priključene Jugoslaviji, na Tržaškem nimamo nobenega ne slovenskega ne italijanskega kmetijskega zavoda, česar ne moremo odobravati. Menimo, da je Zgonik kraj, ki je še najbolj primeren za takšno šolo, saj bi vanjo lahko zahajali ne samo otroci iz zgoniške, temveč tudi repentaborske ter iz zgornjega dela nabrežinske občine.

REPENTABOR

Postavijo naj dvojezične napise!

Na zadnji seji našega občinskega sveta, ki je bila prejšnjo soboto, so svetovalci odločno protestirali, ker je tržaška pokrajina postavila ob vseh repentaborskih cestah table s samo italijanskimi napisi. Ker je naša občina že bila postavila na vseh najvažnejših mestih dvojezične krajevne napise, so table bile postavljene le z namenom, da zakrijejo dvojezične napise.

Svetovalci so po dolgi razpravi pooblastili odbor, naj poskrbi, da tudi pokrajina postavi dvojezične krajevne napise in sedanje

odstrani. Odobrili so obenem predlog, naj se obnovi pogodba, s katero je občina izročila del svojih cest v upravo pokrajini.

Svet je nato razpravljal o odškodnini, ki pritiče nekaterim posestnikom, ker so jim bili že pred leti razlastili zemljišča, da so se razširile in uredile razne ceste. Najprej so mislili, da mora odškodnino izplačati ANAS (Uprava državnih cest), toda oblastva so pred kratkim odločila, da mora škodo poravnati občina. Zato je svet sklenil, naj se za sedaj odplača devet posestnikov, ki jim je bila razlašena zemlja ob cesti s Cola v Repen. Na koncu so še izbrali novo volilno komisijo, ki jo sestavljajo 4 stalni člani in 4 namestniki.

BAZOVICA

Živinorejcem primanjkuje sena

Že pred časom smo poročali, da je bil letošnji pridelek sena zaradi spomladanske suše zelo slab. To je imelo za posledico, da so nekateri že začeli prodajati živino, ki ji je seveda cena padla. Znano je namreč, da se v takšnih prilikah brezvestni trgovci skušajo okoristiti in jim ni prav nič mar, če kmete dobro »oderejo«. Pameten živinorejec pa se mora znajti tudi v slabih razmerah in mora narediti vse, kar je mogoče, da živino prekrmi do pomladi, ko jo bo gotovo mnogo dražje prodal.

Poletne padavine so naš položaj ublažile, tako da sedaj upamo vsaj na boljši pridelek otave in detelje. Pri nas običajno nakosimo

malo otave, a tudi če bi je bilo veliko, ne bi mogla nadomestiti sena.

Ne glede na to kmetovalcem svetujemo, naj se ne prenačijo s prodajo zlasti plemenske živine, da se ne bodo kasneje kesali. Vremenoslovci nam namreč obetajo dokaj lepo jesen. Zato je upati, da se bo živina lahko dolgo pasla, obstaja pa tudi možnost, da bo vsaj na nekaterih travnikih zrastle vnuka — druga otava — ki bo lahko vsaj delno nadomestila zgubljeno seno.

ČESTITAMO!

Zdravnica dr. Anamarija Sancin iz Trsta (Skečenj) je 24. julija t. l. z odličnim uspehom in pozitivno položila na vseučilišču v Rimu strokovni izpit za zdravljenje ustnih in zobnih bolezni.

K uspehu iskreno čestitamo!

Prav tako je v tem poletnem roku polžl na tržaški univerzi diplomski inženirski izpit gosp. Aljoša Vesel, večkratni predsednik Ak. kluba Jadrana. Mlademu inženirju prijatelji in znanci iskreno čestitamo!

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Predstave na dvorišču stavbe št. 90 v Trebčah

V soboto, 2. avgusta, ob 21. uri
NICOLA MANZARI

NAŠI LJUBI OTROCI

V nedeljo, 3. avgusta, ob 20.30
DANILO GORINŠEK

RDEČA KAPICA

Mladinska igra

V torek, 5. avgusta, ob 21. uri
JERZY LUTOWSKI

DEŽURNA SLUŽBA

Kako je z namestitvami v papirnici v Štivanu?

Gradnja velike tovarne papirja v Štivanu se naglo bliža kraju. Delavci, ki so zaposleni pri raznih gradbenih podjetjih, vsak dan pričakujejo, da jih odpuste z dela. Medtem so finski, nemški in švedski strokovnjaki, ki se že več mesecev nahajajo v tovarni, v glavnem postavili stroje na njihova mesta, tako da je tovarna, čeprav za sedaj le v skrajnem obsegu, že začela obratovati.

Delavci iz devinsko-nabrežinske občine in tudi ostalih krajev na Tržaškem so si od gradnje velikanske tovarne mnogo obetali. Prepričani so namreč bili, da bodo mnogi njih tu našli trajno zaposlitev. Njihovo upanje je bilo tembolj utemeljeno, ker so predstavniki družbe, ki je lastnik tovarne, večkrat svečano obljubili, da bo podjetje sprejelo v službo v prvi vrsti domačo delovno silo, razen nekaj strokovnjakov, ki jih na Tržaškem ni mogoče dobiti. Taka zagotovila je prejel tudi nabrežinski župan, kateremu je tehnični vodja družbe ing. Gambardella svoj čas celo izjavil, da ne bo tovarna zaposlila več kot nekaj desetih tujih delavcev — strokovnjakov.

Kljub tem svečanim obljubam in zagotovilom je vodstvo podjetja doslej sprejelo v službo delavce, ki v ogromni večini niso s Tržaškega, še manj pa iz devinsko-nabrežinske občine.

Nabrežinski župan se je zaradi tega, kot smo zvedeli, že večkrat obrnil na upravo podjetja in zahteval pojasnila, vendar ni doslej prejel nobenega odgovora.

Ker bi se morda kdo pri tem vprašal, čemu se nabrežinsko županstvo vtika v stvar,

ki se ga neposredno ne tičejo, bomo za sedaj navedli le dve dejstvi:

Da se bo upoštevala predvsem domača delovna sila, je bilo županstvu zagotovljeno že ob odobritvi gradbenega načrta in zlasti tedaj, ko je občinski svet odstopil tovarni okrog 10 tisoč kv. metrov zemljišča v Štivanu. Županstvo zato povsem upravičeno zahteva, naj uprava tovarne drži svojo besedo in izpolni sprejete obveznosti.

Kar se danes dogaja v tovarni v Štivanu, ne zanima samo nabrežinskega županstva, temveč predvsem Urad za delo v Trstu, to je ustanovo, ki je odgovorna za namestitve slehernega delavca na Tržaškem. Zato se sprašujemo, kako je Urad za delo sploh mogel dovoliti, da je tovarna sprejela v službo toliko oseb, ki nimajo stalnega bivališča na Tržaškem, če obstajajo zakoni, ki to strogo prepovedujejo? Nameščanje tuje delovne sile je namreč dovoljeno le v izjemnih primerih.

Nujno potrebno je zato, da Urad za delo javnosti čimprej pojasni, na podlagi katerih zakonov in iz katerih razlogov je dovolil, da je tovarna doslej zaposlila toliko delavcev, ki niso iz naše pokrajine.

O tej zadevi bi moral zavzeti stališče tudi generalni komisariat, saj je znano da je družba, ki je papirnico zgradila, prejela, kot pravijo, 2 milijardi posojila iz krožnega sklada, to je od ustanove, s pomočjo katere bi se moral korenito zboljšati gospodarski položaj domačega, a ne tujega prebivalstva.

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI OBČINSKI SVET

V zadnji številki smo med drugim poročali, da je goriški pokrajinski svet soglasno sprejel resolucijo, v kateri je pozval ministrstva in razne ustanove, naj zajamčijo tržiškim ladjedelnicam in goriški livarni Safog dovolj naročil, da bo delavstvo trajno zaposleno in brez skrbi za bodočnost. Če bi namreč ta podjetja, kot se govori, odpustila delavce, bi to porazno vplivalo na vse gospodarstvo pokrajine, zato je treba nevarnost brezpogojno preprečiti.

To važno vprašanje je prejšnji petek obravnaval tudi mestni svet. Odbor je predložil resolucijo, ki so jo predstavniki vseh strank temeljito preučili, njeno besedilo popravili in nato soglasno odobrili. V resoluciji se svetovalci sicer strinjajo, da mora podjetje Safog modernizirati svoje naprave, a obenem pripominjajo, naj se to izvede tako, da bi se delavstvo ne odpuščalo iz službe. Za to perečo zadevo se v Rimu zanimajo poslance Martina, senator Vallauri in občinski svetovalec prof. Zuccalli, ki je zadnji čas postal tajnik podministra za javna dela. Tajništvo goriške socialdemokratske stranke je po Zuccallijevem odhodu prevzel dr. Devetak.

Do ponedeljka je še kazalo, da bo kriza v Safogu zaradi prizadevanja sindikatov in poslancev ugodno rešena. Ta dan pa so sindikati prejeli od Intersinda iz Trsta uradno sporočilo, da je odpust 138 delavcev in uradnikov pri Safogu že sklenjena stvar. Napovedani odpusti se bodo takoj pričeli, če se ne preprečijo po skupnem nastopu sindikatov in poslancev. Ker grozijo z množičnimi odpusti tudi v tržiških ladjedelnicah, gre za veliko krizo vsega goriškega gospodarstva, ki jo bo treba tako ali drugače preprečiti. Z vso zadevo se je moral zopet baviti tudi goriški mestni svet na zadnji seji v ponedeljek in bo o njej razpravljala tudi na prihodnjih sejah.

IZ PEVME

Pevma je vedno spadala med slovenske vasi na Goriškem, ki so znane po svojem razgibanem kulturnem delu. Prosvetno delovanje je bilo doslej tiho in se je izživljalo v okviru izredno delovnega cerkvenega pevskega zbora. V ponedeljek prejšnjega tedna pa so v Pevmi imeli ustanovni občni zbor samostojnega Katoliškega prosvetnega društva Jože Abram, ki ga je sklical pripravljalni odbor. Udeležilo se ga je okoli 30 domačih fantov in deklet, prisotni pa so bili tudi predstavniki goriškega in števerjanskega SKPD. Sestanek je vodil domači župnik g. Anton Rutar. Za predsednika novega društva je bil izvoljen g. Andrej Kosič.

Novemu društvu želimo veliko uspeha v bodočem delovanju.

Društvo priredi v nedeljo, 3. avgusta, ob 17. uri na dvorišču gostilne pri pevmski šoli zabavni popoldan. Na sporedu so nastop mladinskega in mešanega zbora, šaloigra itd. Ljubitelji poštene zabave so iskreno vabljeni.

ŠTEVERJAN

Na praznik sozaščitnika naše župnije sv. Mohorja, ki je bil v nedeljo, 13. t. m., je pri običajni procesiji sodelovala tudi godba na pihala iz Nabrežine. Popoldne pa nas je na-

brežinska godba razveselila z dobro uspehim koncertom. Vse kaže, da nas bo ta godba odslej še večkrat obiskala, saj smo bili Števerjanci zelo navdušeni z njenim nastopom.

Sestanka županov v Gorici, o katerem smo že poročali, sta se udeležila tudi naš župan in podžupan. Na seji sta predlagala, naj država ali pokrajina prevzame tudi cesto Grojna-Bukovje-Števerjan, katera je vedno bolj obremenjena s prometom. Predlog žal ni bil sprejet. V Novem listu smo vedno poudarjali, da je treba obe naši glavni cesti asfaltirati ter da ju je treba poddržavati ali pa podrediti pokrajinski upravi. Kako naj mala občina potroši letno le za nakup gramoz en milijon lir? Saj mora naša občina vzdrževati kar 27 km poti, čeprav obe glavni cesti ne služita le števerjanski občini, marveč splošnemu prometu. Načelo, da mora take ceste vzeti pod svojo upravo država ali pokrajina, bo prej ali slej vendarle zmagalo!

IZ DOBERDOBA

Prvega avgusta bo Vzhodno-furlanski vodovodni konzorcij prevzel upravo našega vodovodnega omrežja. Ob tej priliki izražamo Doberdobci upanje, da bo CAFO čimprej poskrbel, da bodo vsi kraški zaselki v Dolu dobili zdravo pitno vodo. Za zgradnjo vsega vodovodnega omrežja je potrebno okoli 80 milijonov lir.

Prejšnji petek se je naš župan zopet dalj časa razgovarjal z goriškim prefektom dr. Nitrijem. Razpravljala sta v glavnem o novi žameljski šoli in novem pokopališču v Dolu.

Se nekaj nam leži na srcu. Prav radi bi doživeli, da bi bila čimprej asfaltirana glavna cesta skozi Doberdob. Ker obstaja zakon, po katerem sme vlada izdati prispevek za asfaltiranje strjenih naselij, se je naša občina za stvar že zavzela pri prefektu. Ta je obljubil pomoč, da se asfaltira vsaj tisti del cest, ki gre skozi vas. Brž ko pa pride vsa cesta pod državno upravo, kar upamo, da se kmalu zgodi, bodo asfaltirali vso pot.

NOVE IN ZLATE MAŠE

Znano je, da vlada na Goriškem, ki je prišlo po drugi svetovni vojni pod Jugoslavijo, veliko pomanjkanje duhovnikov. Zato se je goriško verno ljudstvo prisrčno razveselilo ob vesti, da je ljubljanski škof msgr. Vovk na praznik sv. Petra in Pavla posvetil v mašnike štiri goriške diakone, in sicer gg. Brica Bogdana iz Dornberga, Angela Batiča iz Lokavca, Slavka Černigoja iz Šturij in Janka Tušarja iz Cerknega. Goriška morda še ni doživela tako prisrčnih in slovesnih novih maš, kot so bile letošnje. Povsod so z izrednim okusom okrasili vasi in cerkve, pevski zbori pa so se z vso ljubeznijo potrudili, da je bila novomašniška slovesnost čim prisrčnejša. Vseh slavnosti se je udeležilo mnogo ljudstva.

Pri Černigojevi novi maši v Šturjah, ki je doma s Kovka, je prepeval tudi novomašnikov brat, pevec ljubljanske Opere.

Nadvse veličastna je bila predpreteklo nedeljo nova maša v Dornbergu, ki jo je daroval g. Bogdan Bric, sin pokojnega znanega podeželskega prosvetnega delavca na Vi-

pavskem Iva Brica. Dornberžani so v čast novomašnika postavili kar pet slavolokov. Pri sv. daritvi mu je pridigal g. Podobnik, župnik na Vogrskem.

Vsem novim mladim duhovnikom želimo tudi zamejski Slovenci obilo božjega blagoslova in čimveč uspeha v njihovem delovanju med goriškim ljudstvom v Jugoslaviji.

V Vipavi pa sta bili predpreteklo nedeljo kar dve zlati maši. Darovala sta ju redovnik Jezusove družbe g. Anton Bukovič, ki je doma iz vipavskega Gradišča, in vipavski dekan g. Ignacij Breitenberger. Pri maši g. Bukoviča, ki je bila ob 6. uri, je pridigal šentviški župnik g. Ivan Kovač. Pri zlati maši g. dekana ob 10. uri pa je govoril zlatomašnik g. Bukovič. Pri obeh slovesnostih je pel mogočen zbor 50 pevcev, ki ga je vodil prof. Ivan Šček.

V Lokavcu pa bo na praznik sv. Lovrenca obhajal biserno mašo župnik g. Henrik Černigoj.

Vsem slavljencem želimo, da bi še dolgo let delovali med goriškim ljudstvom Bogu v čast in narodu v korist.

IZ ŠTANDREŽA

Tržaško SNG je priredilo predpretekli teden svojo prvo predstavo na vrtu konsumne gostilne v naši vasi. Igrali so znano Tavčarjevo »Prihodnjo nedeljo«. Čeprav delavnik ni primeren dan za dramatične nastope na deželi, ker so kmetovalci preutrujeni od celodnevne dela, je bila udeležba še kar zadovoljiva.

Preteklo soboto so pa tržaški igralci nastopili z italijansko komedijo »Naši ljubljenski otroci«, ki ne spada na naše podeželske odre, ker odgovarja le hudo skvarjenemu in nezdravemu meščanskemu okolju. Igra ruši naše vsaj še nekoliko zdravo podeželsko družinsko življenje in zato ima slovensko delovno ljudstvo od take komedije več škode kot koristi. Vodstvo SNG v Trstu bi moralo vedeti, da je družina temelj vsega narodnega življenja.

V nedeljo, 27. t. m., bodo na istem odru tržaški igralci uprizorili dobro naučeno in priljubljeno Rdečo kapico.

SMRT KULTURNE DELAVKE

Slovenec in Italijane v Gorici je v četrtek prejšnjega tedna pretresla vest, da je v Beljaku umrla za kapjo 71-letna požrtvovalna kulturna delavka gospa Pavla Hein, rojena Sirk. Pokojnica je bila velika ljubiteljica umetnosti in je zato mnogo potovala. Zanimala se je zlasti, da bi se poglobili kulturni stiki med umetniki iz Italije in Avstrije. Zato je organizirala nešteto razstav italijanskih likovnih umetnikov in mnogo pevskih ter glasbenih koncertov. Našega pianista Gabrijela Devetaka je spremljala na vseh njegovih poteh po Avstriji in Italiji. Prav tako je pomagala naši pianistki Damjani Bratuževi pri pripravah za razne koncerte v Italiji in inozemstvu.

Nesebični in plemeniti javni delavki naj dobri Stvarnik bogato poplača naklonjenost, ki jo je v srcu gojila do slovenske kulture in slovenskih umetnikov. Pokojnici, ki so jo prejšnji petek pokopali v Beljaku, naj sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

**Ali si že poravnal
naročnino?**

Beneška Slovenija

SV. LENART

Letos imamo v Beneški Sloveniji kar štiri srebrnomašnike. Ti so naš župnik g. Angel Kračina, g. Valentin Birtič, župnik v Dreki, g. Paskval Gujan, župnik v Matajurju, in g. Caharija, župnik v Ukvah. V mašnike so bili posvečeni leta 1933, to je v času, ko je fašizem sramotno napadal beneškoslóvensko duhovščino in samovoljno prepovedal uporabo slovenskega jezika pri vseh cerkvenih opravilih. Za vso zgodovino ostane osramočeno ime tedanjega videmskega nadškofa Nogare, ker je, ne da bi trenil z očesom, dovolil ta samolastni vdor fašizma v notranje cerkveno življenje.

Imenovani gospodje niso praznovali svojih srebrnih maš doma, ampak se združili s še drugimi 18 furlanskimiobrati ter skupno proslavili pomembni dan v Umbriji, oziroma v Città di Castello, kjer škofuje njihov sošolec msgr. Alojzij Cicuttini. Ta je bil kot profesor filozofije več let naslednik nepozabnega pokojnega Ivana Trinka in nato pomožni škof v Vidmu. Naposled je bil imenovan za škofa v Umbriji. Msgr. Cicuttini je bil pravičen tudi do slovenskega beneškega vernega ljudstva. Brez vsakega strahu pred zloglasnimi branilci »domovine in vere«, ki so prav ob Trinkovem pogrebu uprizorili strašno gonjo proti slovenski beneški duhovščini, je škof Cicuttini pel mašo zadušnico za pokoj pesnikove duše in pokopal njegove telesne ostanke na prelepem Trčmnskem hribu.

Ob njihovem srebrnomašnem slavlju jim želimo iz vsega srca obilo božjega blagoslova!

Ko se je naš župnik g. Angel Kračina vrnil iz Umbrije v svojo faro, ni prav nič vedel, na kak slovesen način nameravajo župljani proslaviti 25-letnico njegovega mašništva.

Srebrne maše v nedeljo, 20. t. m., se je v prelepo okrašeni cerkvi udeležilo mnogo vernega ljudstva iz obeh dolin. Pravo iznenadenje za slavljena pa je bila akademija po blagoslovu, med katero je župan v imenu občinskega odbora g. župniku pristočno čestital in mu v znak hvaležnosti in priznanja za 20-letno delovanje v Sv. Lenartu izročil zlato medaljo. Zastopniki vernikov so mu pa poklonili dragocen pergament s podpisom. Poleg tega so mu izročili nov talar, precej perila in mnogo drugih darov. Tudi nadškof msgr. Zaffonato mu je ob tej priliki poslal posebno pismo, ki je bilo prečitano pri sv. maši.

To poročilo ne potrebuje nobenega komentarja. Zapomniti naj si ga zlasti gosp. Manzano in zloglasni »komitat«, da spoznata, kako verniki iz Sv. Lenarta »protestirajo« proti svojemu župniku.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Mersin, gorska vas v naši občini, je doživel v nedeljo, 20. julija, težke ure. Okoli 8.30 zvečer se je vrnil iz krčme domov 27-letni Angel Kukovac, ki je bil pregloboko pogledal v kozarec. V hiši je kmalu nato nastal krčevit prepir. Mladi mož je bil vinen in je začel deliti hude udarce na desno in levo. Njegov srd se pa ni obračal le do domačih, marveč tudi do vseh predmetov,

ki so mu bili napoti. Kaj kmalu je razbil šipe in razno posodo. Tedaj so njegovi domači poklicali na pomoč sosede in ostale vaščane, ki pa podivjanega moža niso mogli ukrotiti.

Mož se je nato spoprijel tudi z orožniki, ki so prišli iz Stupice. Ti so se morali precej truditi, preden so ga zvezanega odpeljali v videmsko umobolnico.

Nekaj podobnega se je naslednji dan dogodilo v Fojdi, kjer je 59-letni delavec Dominik Cotterli z nožem zabodel svojo ženo Angelo in nato ranil samega sebe. Nesrečnež je bil svoj čas že v umobolnici.

Možu in ženi je nudil prvo pomoč krajevni zdravnik, nato so ju pa prepeljali v čedadsko bolnico. Mož bo verjetno ozdravil v 15, žena pa v 30 dneh.

OB OBLETNICI TRINKOVE SMRTI

Na god sv. Ane, 26. t. m., so minila štiri leta od Trinkove smrti. Njegovi smrtni ostanke se nahajajo na trčmnskem pokopališču ob cerkvi, kjer je bil duhovni voditelj Beneških Slovencev tudi krščen. Truplo leži v grobu, na katerem sta skromen lesen križ ter grm zelenja. Doslej Slovenci še nismo postavili največjemu sinu Beneške Slovenije primerne spomenika ali vsaj skromne spominke plošče, da bi romar vsaj vedel, da je to res Trinkov grob. Naj se torej zganejo predstavniki vseh naših političnih skupin in soglasno čimprej povabijo slovensko ljudstvo, da s skromnimi prispevki pomaga postaviti primeren spomenik velikemu Beneškemu Slovcu.

Upamo, da oblastva ne bodo ovirala izpolnitve te naše dolžnosti do moža, ki so ga izredno spoštovali tudi vsi pošteni Furlani in mnogi Italijani.

iz Rima do Vidma. Tu sta najela voz in se peljala do italijansko-avstrijske meje pri Chioprisu. Po stranskih stezah sta jo mahnila z vrečami čez ramena preko meje. Tu je na oba že čakal drugi voznik, tako je bilo vse dobro organizirano. Niso pa računali na voznikovo klepetavost; ta je povedal županu, da gre čakati k meji dva imenitna tujea. Župan pa se je v skrbni vnemi za domovino skril v grm in je opazoval sumljiva neznanca, ko sta vozniku naročevala, naj ju pelje v Ronke. Ko je zvedel za pot, je župan tekel obvestiti okrajno glavarstvo v Gradiški, katero je poslalo dva orožnika za sumljivima mladeničema. V Ronkah sta žandarja zvedela, da se je eden odpeljal že naprej proti Trstu. Napotila sta se za njimi in spotoma srečala voznika, katerega je tujec napol pota poslal nazaj, da bi zabrisal sled za seboj. Oberdank je pa stopil v neko krčmo v Ronkah in prosil za prenočišče. Po krčmarjevem opisu sta orožnika brž spoznala da sta to tista dva tujea. Žandar jo mahne po stopnicah v prvo nadstropje, kjer je gost pravkar razkladal svoje blago iz vreče. Ko je zagledal moža postave, je potegnil samokres in zadel orožnika v desno roko. Vendar se je orožniku posrečilo, da je mladeniča zvezal. Pri preiskavi so med njegovim blagom našli dve bombi.

Drugi dan je prišel iz Gorice v Ronke državni pravdnik Taddei, ki je Oberdanka izpraševal. Ta je jasno izpovedal, da je nameraval iti v Trst in vreči bombe na cesarja. Pristavil je še, da če pade on, jih bo še tisoč prišlo za njim.

(Dalje)

43

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Tudi za ta nastop so se za kulisami močno kregali. V odboru za cesarjev sprejem sta sedela samo dva Slovenca: dr. Abram in dr. J. Tonkli. Zahtevala sta, naj se pri sprejemu pokaže, da prebivajo v Gorici tudi Slovenci; zato naj donijo na Rojcah tudi slovenske poleg italijanskih in nemških pesmi. Italijanski zastopniki so se izgovarjali, da nimajo svojih pevcev, zato naj Slovenci pojejo italijanski. Končno so se le domenili, da bodo poiskali šest tenoristov iz Furlanije, Nemci naj bi pritiskali z 20 basi, ki so pa večinoma molčali. Zato je slovenski zbor zapel nekaj italijanskih, pravzaprav furlanskih pesmi, ostale pa slovenske. Franc Jožef je spoznal položaj in je začel pozdravljati tudi v slovenščini, posebno še ko so društva korakala mimo cesarske tribune s slovenskimi zastavami. Tako je narod sam dal nekaterim slovenskim županom in vodilnim politikom nauk, da morajo imeti nekoliko trdnjšo hrbtnico in da ne smejo misliti samo na svoje osebne koristi in na cesarske križce ali svetinje. List Indipendente je pa napadal slovensko ljudstvo, češ da uganja strahovlado. Kar je sebi priznaval kot pravico, je odrekal sodeželanom slovenske narodnosti.

Ko se je cesar nahajal še v Gorici, so prišle druge novice, ki so potrjevale Elizabetine temne slutnje.

Še ko se je cesar mudil v Gorici, se je raznesla novica, da bo skušal predstavnik italijanske iredente vreči bombo na cesarja, kadar pride v Trst. Ni se še poleglo razburjenje zaradi bombe na veterane, ko se je pripravljaval nov atentat. Ostalo pa je samo pri nameri, ker so orožniki mladega italijanskega rodoljuba Viljema Oberdanka že prej zgrabili.

Takratni listi so na široko pisali, kdo je Oberdank; videli so v njem navadnega napadalca, ne pa mučenika za domovinsko idejo. Viljem Oberdank, so poročali, je po rodu iz Trsta. Priimek je nemški, mati je pa bila pristna Vipavka, to je Slovenka.

»Še tisoč jih pride za mano!«

Viljem je v Trstu končal realko z odliko. Še kot študent je prišel v iredentistične kroge. Potem je študiral tehniko na Dunaju. Ko so ga poklicali v vojaško službo v Trst, je že drugi dan pobegnil čez mejo v Italijo, kjer se je štiri leta udejstvoval v društvih za neodrešeno domovino.

S še enim tovarišem je Oberdank prispel

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Uprašanje slovenskega šolstva v Avstriji

(Agencija »Italia« je prinesla v svojem slovenskem biltenu članek o položaju slovenske manjšine na Koroškem, iz katerega povzemamo:)

Dunajska vlada je predložila v začetku leta 1957 zakonski osnutek, ki ga je izdelalo prosvetno ministrstvo in s katerim naj bi bil uveljavljen del tistega, kar določa 7. člen avstrijske mirovne pogodbe. V omenjenem členu je rečeno, da imata slovenska in hrvaška manjšina na Koroškem, Gradiščanskem in Stajerskem pravico do osnovnošolskega pouka v slovenščini ali hrvaščini in do primerne števila lastnih srednjih šol.

AVSTRIJA ČAKA, DA SE SLOVENCIM PONEMČIJO

Toda Avstrija tri leta po podpisu mirovne pogodbe še vedno ni dokončno in pravno uredila vprašanja manjšinskega šolstva in s časom narašča nasprotovanje nemško govorečega prebivalstva proti »zahtevam« manjšine ter zavira delo vlade in parlamenta. Dejstvo je, da zlasti na Koroškem, kjer živi najštevilnejša slovenska manjšina, nemško govoreče prebivalstvo noče slišati o jezikovni enakopravnosti ali o pravicah druge narodnostne skupine.

Po ljudskem štetju iz leta 1951 in upoštevajoč kot kriterij za narodnostno pripadnost materni jezik, je Slovencev na Koroškem 42 tisoč, porazdeljenih na več kot sto občin. Vendar je mnogo Avstrijcev slovenskega rodu ali celo takih, ki govorijo slovensko, pa se zaradi svojih koristi ali ker so že asimilirani, nočejo izjaviti za Slovence. Za take so skovali izraz »Windische«. Predstavniki slovenske manjšine pa računajo, da je Slovencev na Koroškem 70 do 80 tisoč.

Slovensko manjšino na Koroškem predstavljata dve organizaciji, in sicer »Narodni svet koroških Slovencev«, ki zastopa katoliški del prebivalstva, in »Zveza slovenskih organizacij«, ki je socialistično usmerjena. Prva se seveda naslanja na Volkspartei, druga pa na socialno-demokratsko stranko. Slovenci, po večini kmetje, nimajo lastne politične stranke.

IZPODRIVANJE SLOVENŠČINE IZ ŠOL

Vprašanje šolskega pouka je nedvomno najbolj občutljivo. Občutijo ga ravno tako nemško govo-

reči Avstrijci kot tudi manjšina. Med zavezniško zasedbo so se britanska oblastva odločila za ustanovitev mešanih osnovnih šol v občinah z mešanim prebivalstvom. Pouk je bil dvojezičen, kar pomeni, da je bila šola enotna, a v njej so poučevali v slovenščini in nemščini, tako da so otroci obeh narodnosti ne glede na materni jezik naučili obeh jezikov. Danes je takih šol še 63, toda po zatrujevanju obeh manjšinskih organizacij — ki nastopata v tej zadevi popolnoma enotno — pouk v slovenščini v zelo mnogih šolah izpodrivajo v prid nemškega pouka in to bodisi zaradi nezadostnega nadzorstva od zgoraj ali na lastno pobudo učiteljev, pa tudi zaradi nasprotovanja nemško govorečega prebivalstva mešanim šolam. Po zatrdilih obeh organizacij se izvaja diskriminacija, ki je dovolj učinkovita in zaradi katere mnogi slovenski starši ne vztrajajo pri zahtevi po dvojezičnem pouku ter sprejmejo rajši — tudi zaradi trenutnih koristi — pouk v nemščini.

V polemikah, ki se pojavljajo v celovškem tisku, trdijo avstrijski konservativci in desničarji, da dvojezična šola krši pravico staršev do izbire šole in sili otroke nemškega jezika, da se učijo jezik, namreč slovenščino, ki je »brez vsake koristi v mednarodnih odnosih (čeprav so se o nasprotnem lahko prepričali slovenski Korščci, ki so si kot vojni ujetniki veliko pomagali z znanjem slovenščine v Rusiji, in čeprav se z Dunaja slišijo glasovi o tem, kako koristno bi bilo, če bi Avstrija s Koroškega dobivala mlade izobražence, ki bi znali slovenske jezike; glej pisanje kulturnega tednika »Die Furche« itd. Op. ur.). Predstavniki manjšine pa pravijo, da bi v primeru, če dvojezična šola ne bi bila obvezna, večinski jezik izpodrinil slovenščino in slovensko manjšino bi popolnoma potujčili.

Tudi nedavna ustanovitev slovenske gimnazije v Celovcu daje slovenski manjšini povod za žive pritožbe, ki še niso utihnile. V njej je namreč učni jezik samo slovenski. To bi se zdelo na prvi pogled ugodno za Slovence, v resnici pa povzroča diskriminacijo, ki je Slovenci nikakor nočejo, ker bi se namreč lahko dogajalo, da bi se avstrijski delodajalci branili absolventov slovenske gimnazije. Zato hočejo Slovenci, da bi bil pouk v gimnaziji dvojezičen.

NEUSPEH SLOVENSkih FILMOV V PULJU

Na letošnjem jugoslovanskem filmskem festivalu v Pulju so Slovenci predvajali dva nova filma: Dobro morje, izdelek Triglav filma, in Kala, ki ga je posnelo podjetje Viba film.

Film Dobro morje je že prej propadel pri slovenski filmski kritiki, zato so slovenski filmski krogi upali na uspeh vsaj s filmom Kala, ki ga pred festivalom še niso javno predvajali. Pokazalo pa se je, da so bili ti upi prazni. Festivalsko občinstvo in zlasti kritika sta film odklonila kljub njegovi napredni tendenci. Ravno pri tem se je spet pokazalo, kot je zapisal neki ugledni slovenski filmski kritik, da se umetnine ne začnejo graditi pri strehi, namreč iz napredne ideje, ampak da idejo izžareva umetnina sama, če je res umetnina.

Slovenski film je v hudi umetniški krizi in to že nekaj let. Po našem mnenju predvsem zato, ker so ga dobili v roke ljudje, ki vidijo v njem samo »industrijo«, medtem ko so umetnike in zlasti tiste, ki bi lahko napisali dobre scenarije, nekako odrinili od njega. Ali res ne zna noben drug slovenski pisatelj pisati scenarijev kot samo Ivan Ribič?

* V Benetkah sta se zaključila ob koncu tedna Festivala mladinskih in dokumentarnih filmov. Glavno nagrado za mladinske filme so prisodili izdelku mehliške filmske industrije Pulgarcito, glavno nagrado za dokumentarne filme pa je prejelo delo poljskih režiserjev Konmickega in Laskowskega Zadnji dan poletja. Eno izmed nagrad je dobil tudi srbski film Samec, ki so ga predvajali tudi v puljski Areni.

* V soboto se je začel Salzburški glasbeni in gledališki festival. Odprl ga je predsednik avstrijske republike dr. Schärff, začeli pa so ga z Verdijevo opero Don Carlos.

* V Beverly Hills v Kaliforniji je umrl Harry Warner, eden izmed bratov, ki so lastniki ogromnega filmskega podjetja. Bratje Warner so po rodu poljski Judje. V Združene države so se priselili l. 1887, l. 1903 pa je kupil Harry na neki dražbi star filmski projektor, s katerim je začel predvajati predstave v neki drogeriji v Newcastle v Pensilvaniji. Že čez nekaj let so si podjetni bratje ustanovili lastno filmsko podjetje.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

26

»Le počakajte, tudi za vas bo prišel takle dan«, smo pomislili, ko smo jih gledali.

Nekje je rjovel Simon, Loha pa ni bilo videti. Morda se je bal, da bi se kdo v obupu ne zagnal vanj, ali pa se mu ni še dalo iz postelje, ker je morda ponoči »zaslišaval«.

Še nekaj vzklikov in zamahov z roko v slovo tistim, ki so ostali in ki so vsaj nekateri gotovo viseli na oknih, nato so se tovarniki premaknili in zdrveli po ulicah.

Bilo je mrzlo, a sončno marčno jutro. Policijska ura je bila že končana, a na ulicah je bilo še malo ljudi. Hiteli so v službe, a se vendar ustavljali in ozirali za nami. Skoro vsi so nam pomahali v slovo, marsikdo je tudi vzklilnil »Na svidenje!« Uniformirani domobranski stražniki, ki so s puškami in brzostrelkami v rokah stali na tovarnikih, se niso zmenili za to. Po dva sta stala spredaj, dva pa zadaj. Zaradi nadrejanosti smo vsi stali. Na vsakem kamionu nas je bilo morda kakih petintrideset ali štirideset. Če bi bili hoteli napasti stražnike, bi bili težko uporabili puške, toda čeprav je morda vsak pomislil na to, ni bilo nikogar, ki bi bil prisodil takemu obupnemu poskusu kako možnost na uspeh. Predbro je bilo poskrbljeno za varnost transporta.

Peljali so nas po stranskih ulicah, kjer je bilo najmanj ljudi. Med drugim so izbrali cesto ob železniški progi od Dunajske ceste do Celovške. Kmalu smo bili pri bloku, kjer se niso tovarniki niti ustavili, le nekoliko počasneje so zavozili. Z ironijo smo se ozrli na prosluli blok, preko katerega je bilo tako težko priti, zdaj

pa smo se komaj zavedli, da se peljemo mimo. Izdajalo ga je le nekaj barak in bunkerjev.

S tihim ganotjem pa sem se ozrl na veliko poslopje škofijske gimnazije, ki je bilo takrat tudi spremenjeno v zapore. V njem je našla mesto prva slovenska gimnazija, ki jo je bil ustanovil škof Jeglič, zdaj pa je bil morda zaprt v njej več kot eden tistih, ki so nekdanj s ponosom hodili vanjo. Usoda, ki jo je zadela, je simbolizirala usodo, ki je čakala vso slovensko kulturo, če bi zmagal nacizem.

Zapeljali so nas pred tovarno postajo v Št. Vidu, kjer smo morali izstopiti. Stisniti smo se morali na kup, okrog nas pa so se razpostavile domobranske straže z brzostrelkami in puškami v rokah. Nekaj časa smo stali, toda minila je ura, minili sta dve, pa se ni nič zgodilo, in tako smo posedli po tleh ali na nahrbtnike in kovčke, kdor ga je imel. Radovedno smo se ozirali okrog sebe, saj smo živeli več let za bodečo žico in nekateri so bili od aprila 1941 tokrat prvič v »inozemstvu«. Na drugi strani ceste je pisalo na dolgem zidu z velikaškimi črnimi črkami »Alle Räder rollen für den Sieg« (Vsa kolesa se vrte za zmago). Vendar je bilo opaziti malo vrtečih se koles. Cesta je bila kot izumrla. Le poredko je prišel kdo mimo. Nekdo je pokazal na neki gozdič v bližini in dejal, da so Nemci tam ustrelili skupino talcev. Neprijetno nam je bilo ob misli, da nas bodo vsak hip izročili v roke ljudem, ki so morda sodelovali pri tisti ustrelitvi. Prevzeti bi nas morali namreč nemški orožniki, ki nas bodo spremljali v Dachau.

Končno se je prikazal Loh z aktovko pod pazduho. Iz nje je potegnil svoje sezname in »tovorne liste« ter počasi obmahedral svoj »transport«, ki ga je popolnoma ignoriral. Bolj kot kdaj koli je bil podoben podeželskemu živinskemu trgovcu, ki dpremlja nov transport živine v klavnico.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

UMETNA GNOJILA SO SE POCENILA

Napredek kmetijstva je zelo odvisen od širše uporabe umetnih gnojil, ki dopolnjujejo domači hlevski gnoj in s tem silno dvigajo količino pridelkov. Kmetovalci pa bodo uporabljali čimveč umetnih gnojil le, če se jim to splača, to je, če so gnojila poceni.

Umen kmetovalec in vrtnar ve, da umetna gnojila delimo v več skupin, in sicer po njih sestavi. Tako spadajo v skupino dušičnih gnojil tista, ki vsebujejo dušik (azoto). Ta pospešuje predvsem razvoj zelenih delov rastline, in sicer listov ter stebel. Naslednja skupina obsega fosforna gnojila, ki vsebujejo fosforovo kislino (acido fosforico), pod vplivom katere se rastlina notranje krepi. Podoben učinek imajo tudi kalijeva umetna gnojila, ki vsebujejo kalij (potasio). Ta vpliva na razvoj in zdravje plodov in semen kakor tudi na količino sladkorja v grozdnih jagodah in v vseh ostalih plodovih.

V Italiji je precej razvita industrija umetnih gnojil, čeprav država nima doma vseh potrebnih surovin. Primanjkujejo ji zlasti surovine za fosforna in kalijeva gnojila. Glavne surovine zanje dobavlja Italiji francoska Severna Afrika (Maroko), kalijeva umetna gnojila pa uvažajo iz francoske Lotaringije in delno tudi iz Nemčije. Italija ima doma dovolj surovin le za glavna dušična gnojila, kajti zanje zadostujejo kisik, ki je v zraku, mnogo električne sile in zemeljskega plina (metana), ki se spet lahko spremeni v električno silo.

Dušičnata umetna gnojila so najvažnejša. Do nedavna so jih v Italiji proizvajala le podjetja Montecatini, Edison, Vetrococo in Terni. Njihova proizvodnja je povsem zadostovala za domačo potrebo in pri tem je še nekaj ostalo za izvoz. Pred kratkim pa je začelo obratovati v Ravenni ogromno podjetje, katerega proizvodnja presega vso prejšnjo in lahko sama krije vso domačo potrebo. Obenem še ostanejo ogromne količine gnojil za izvoz.

To velikansko tovarno je zgradila ANIC, ki je odvisna od ENI (Ente Nazionale Idrocarburi), to je od državnega podjetja za tekoča in plinska goriva. Zaradi te ogromne proizvodnje je nastala ostra tekma z ostalimi podjetji za umetna gnojila. Posledica je bila, da so se že znatno znižale cene dušičnatih gnojilom, delnice družbe Montecatini pa so zgubile skoraj četrtino svoje borzne vrednosti. Medtem ko si pred 18 meseci plačal nad 2.700 lir za delnico, ti danes zadostuje le 2.000 lir.

Tovarna dušičnatih gnojil v Ravenni izdeluje danes samo amonijev soliter (nitrato ammonico) in žveplenokisli amoniak (solfato ammonico). Ne proizvajata torej apnenega solitra (nitrato di calcio) in apnenega dušika (calcio-cianamide). Ne glede na to pa so se vse cene dušičnatih gnojil znižale za okrog 15%. Staro ceno je obdržal le čilski soliter, ker gre za inozemski (čilski) proizvod, ki je znan po vsem svetu.

Cene fosforovim in kalijevim umetnim gnojilom so za sedaj ostale nespremenjene, ker morajo surovine uvažati povečini iz inozemstva. Predvideva pa se, da se bodo cene

vseh sestavljenih gnojil v kratkem znižale vsaj za 10 odstotkov.

Za naše kmetovalce in vrtnarje je danes najprimernejše in najcenejše umetno gnojilo amonijev soliter (nitrato ammonico), ki vsebuje 20 do 21% dušika, in sicer polovico v nitrični, to je solitni ali hitro delujoči obliki, polovico pa v amoniakalni, ki se v zemlji v nekaj tednih spremeni v solitno. Rastline namreč vsrkavajo dušik samo v solitni obliki, tako da se morajo vse ostale oblike poenostaviti v solitno. En kg dušika stane pri amonijevem solitru 135 lir, pri čilskem pa skoraj dvakrat toliko.

OBVARUJTE ŽITO PRED ŠKODLJIVCI!

Na obvarovanje žita ne smemo misliti šele takrat, ko so se škodljivci že razpasli in ga povečini pokvarili. To velja predvsem za pšenico, ječmen, rž, oves in koruzo. Škodljivci spremljajo pridelek s polja na podstrežje in zato ne smemo misliti, da žito ni okuženo, če med njim ne opazimo nobenega škodljivca. Strošek za razkuženje je tako nizek, da se ne splača čakati, dokler škodljivca ne opazimo na prostem: takrat je že večina zrn okuženih.

Kako hitro napreduje okuženje, naj pove naslednja ugotovitev: med 100 gramov mehke pšenice (kot je naša domača) so dali 15 žitnih žužkov. Pšenico so držali pri 30 stopinjah Celzija in zračni vlažnosti 75%. Po 90 dneh so ugotovili 3817 škodljivcev, delno odraslih, delno v obliki ličink in bub. Med tem časom se je teža zrn znižala na 35 gramov, popolnoma zdravih zrn pa je osta-

lo komaj 1,6%, načetih je bilo torej nad 98 odstotkov.

Razkuženje žita pa je zelo enostavno: v trgovini je vse polno učinkovitih pripravkov, kot so žitni fitogama (fitogamma cereali), recegama, Geigy 33 itd. Največ 100 gramov enega teh prahov nam obvaruje 100 kg žita. Prah enostavno premešamo z žitom in imeli bomo mir vsaj 5 mesecev. Po tem obdobju moramo zopet premešati ostalo žito z razkužilom.

Ker je strošek nizek, je res pravi nemarnej in zelo slab gospodar kmet, ki ima pokvarjeno žito.

Zdravilne rastline

Znano pomirjevalno sredstvo je baldrijan, ki ga prodajajo v vseh mogočih oblikah. Baldrijan pospešuje zlasti nekatera živčna zdravljenja in koristi proti nespečnosti. Morda sta okus in vonj neprijetna, toda pijemo ga lahko z dodatkom melise. Arnika je pri nas že od nekdaj znana domača zdravilna rastlina. Največ jo uporabljajo namočeno v žganju za obkladke pri udarcih in za izpiranje ran. Dobra je tudi proti nevšečnostim v želodcu.

Za razne čaje uporabljamo precej različnih. Najbolj običajne so preslica, brezovo listje, gladeževe korenine, brinove jagode, brinovec in fižolovi stroki. Vse te rastline vsebujejo snovi, ki dražijo ledvice. Na vodo žene tudi peteršilj, ki je znana začimba. Tudi luštrek in zelena pomagata pri izločanju vode. Za preganjanje črevesnih parazitov — glist — so znane posebno tri rastline: česen, bučne pečke in pelin. Spomladi, ko zmanjka sadja, dajejo otrokom korenček, ki vsebuje vrsto vitaminov in precej mineralnih snovi, izmed katerih je najvažnejši kalcij. Pri motnjah v prebavi, posebno pri napenjanju, pa dajejo otrokom kumno.

DA OHRANIŠ ŽIVILOM VREDNOST

Vsa živila naglo izpiraj v čisti vodi, ne da bi jih prej razrezala. Po možnosti jih izpiraj v tekoči vodi, ker s tem izločiš veliko kvamnih snovi. Če moraš živila olupiti, lupi jih res tanko, ker se največ hranljivih snovi nahaja tik pod olupkom. Jedi čim več duši in ne kuhaj. Ako pa zelenjavo kuhaš, ne zavri vode, ampak jo porabi za juho ali omako.

Sportni pregled

Dvoboj atletskih sil

Lahkoatleti Sovjetske zveze in ZDA so se 27. in 28. tega meseca v Moskvi prvič pomerili v neposrednem dvoboju; doslej so namreč tekmovali skupaj le na olimpiadah. Nastopilo je več svetovnih prvakov, ki so dosegli odlične izide. Skakalec Ri-jahkovski (SZ) in decathlonet Johnson sta postavila nova svetovna viška. Rus Ri-jahkovski je v troskoku za 3 cm potolkel višek (16,59) Brazilca Da Silva. Črnc Rofer Johnson je v deseterboju dosegel 8302 točki in tako prekosil sotekmeca Rusa Kuznecova, ki je bil svoj čas nabral 8013 točk. Američani so zmagali v tekih na 100 m (Murchinson 10"2), 200 m (Collimore 21"3), 400 m (Davis 45"6), 800 m (Courtney 1'48"8), 1500 m (Grelle 3'45"7), 110 ovire (Robinson 13"9), 400 ovire (Davis 50"4), štafeta 4 x 100 m 39"6 in 4 x 400 m, v skoku v daljino (Shelby 7,94), v metih krogle (O'Brien 19,14), kladiva (Connoly), in diska (Babka 57,00 ter v deseterboju (Johnson 8302. Rusi so pa zmagali v tekih na 5000 m (Piarnakivi 14'23"4), 10.000 m (Jukov 29'59"8) 3000 ovire (Rišin 8'42"), v skokih v višino (Stepanov 2,12), v troskoku (Ri-jahkovski 16,59), v skoku s palico (Bulatov 4,50), v hoji na 20 km (Spirine 1 ura 33'43"2) ter v metu kopja (Kuznecov 74,67). Končni izid je ZDA — SZ 126:109.

V ženskih disciplinah pa so zmagale domače tekmovalke z izidom 63:44. Američanke so se uvrstile na prvo mesto v tekih na 100 m (Jones 11"6), 200 m (Williams 24"4), v štafeti 4 x 100 44"8, ter v metu krogle (Brown 16,54). Domačinke pa so zmagale v tekih na 80 ovire (Bisrova 10"8) in 800 m (Ermolajeva 2'11"8), v skokih v višino (Ciencie 1,63) in daljino (Čujikova 5,95) ter v metu diska (Ponomarejeva 51,84) in kopja (Zagajtitova 50,16).

Dirka po Jugoslaviji

Dne 3. avgusta se v Ljubljani prične 14. mednarodna kolesarska dirka po Jugoslaviji. Kljub številnim odpovedim bo letošnja dirka zelo zanimiva in bo borba za najvišja mesta precej zagrižena. Dobršen del letošnje proge pojde, kot znano, po Sloveniji, zato se dirka začne in zaključi v Ljubljani.

Na sporedu je osem etap in tekmovalci bodo skupno prevozili 994 km. Etape so naslednje: Ljubljana—Maribor (137 km), Maribor—Zagreb (143 km), Zagreb—Rijeka (180 km), Rijeka—Cerkvenica 34 km), Cerkvenica—Pula (147 km), Pula—Nova Gorica (160 km), Nova Gorica—Vršič (109 km) in Kranjska gora—Ljubljana (87 km).

ŠPORT PO SVETU

ŠAH — V Varni so bila srečanja za študentovsko šahovsko olimpiado. Zmagala je reprezentanca SZ, ki je tako že četrtič zaporedoma osvojila naslov svetovnega prvaka. Končni vrstni red je tale: 1. SZ 19,5 točke; 2. Bolgarija 17,5; 3. CSR, Jugoslavija in Madžarska 14; 6. ZDA 12,5; 7. Argentina 11,5 in 8. Vzhodna Nemčija 9,5.

ODBOJKA — Jugoslovanska reprezentanca je sredi meseca gostovala v Belgiji, kjer se je udeležila mednarodnega turnirja v Bruslju. Jugoslovanci so zelo razočarali, saj so bili kar petkrat poraženi in zmagali samo proti Madžarski. Na prvo mesto so se uvrstili svetovni prvaki Čehi pred Madžarsko in Poljsko.

KOŠARKA — Šest najboljših ekip Evrope se je prejšnji teden udeležilo ženskega turnirja v Portu S. Giorgio. V odločilni tekmi je Dinamo iz Moskve porazil 69:46 Crveno zvezdo iz Beograda in zasedel prvo mesto. Ostala mesta so zasedli Stock (Italija), Heidelberg (Nemčija), Montferrandaise (Francija) in Wiener (Avstrija).

BOKS — Črnc Joe Brown je uspešno branil naslov svetovnega prvaka lahke kategorije in porazil Američana Lameja. Brown je doslej zmagal 71-krat, premagan je bil 15-krat, 11 dvobojev pa se je končalo neodločeno.

20

Za
našen
a
i
m
l
a
i
s
eT
r
u
b
a
d
u
r
j
i

Rumena kača - vladar sveta

43

E. Wallace . R. B.

»Tamle je vaša spalnica,« je ženska pokazala Ivanki proti vratom, za katerimi je Lynne ves razburjen prisluškoval.

»Pazi dobro. Amah,« ji je ukazoval Fing-Ho v nekem narečju, ki sta ga Clifford in Joe dobro umela. »S tem dekletom boš ostala tukaj, niti za hip je ne smeš spustiti izpred oči. Si razumela? Če bo vpila, pazi, da bo hitro umolknila! Če ne... je tole zate,« in je grozeče dvignil palico s slonokoščeno glavo, da se je ženska vsa preplašena umikala k steni.

Brlizg sirene je presekal molk deževne noči. Ladja se je strešla. Ivanka, ki je stala pri mizi in strmela za odhajajočim Fingom, je zaslišala vrtenje ladijskega vijaka. Stresla se je. Torej ne sanja? Res se nahaja na ladji, ki pluje proti morju. Kaj bo z njo? Kam jo pelje tista pošast v človeški podobi?

Prišle so ji v spomin Spedwellove besede. Ali je legal? Kam je zginil njen branitelj? Spomnila se je tistega nesrečnega, zvezanega v odeje, njegov obupni krik. Ne, ne! Pogumni major Spedwell bi se ne pustil tako sramotno in smešno vezati! Kdo neki je bil tisti človek?

»Ti biti dobra, mala gospa,« je zajecjela ženska s preplašenim glasom. »Jaz iti tja pripraviti posteljo, da?« Ivanka je pogledala nesrečni stvor in se mu nasmejhnila. Ženska je odprla vrata v sosedno celico. Dekle, vsa pogreznjena v otožne misli, ni slišala nekega čudnega šuma, ki je prihajal izza stene.

Nenadoma jo je neki znan glas tako preplašil, da je skoro omedlela.

»Ugasite luč, Ivanka!«

Bil je glas Clifforda Lynna!

Roke so se ji tako tresle, da ni mogla obrniti stikala. Ko se ji je vendar posrečilo, je čutila, kako sta jo nežno objeli dve krepki roki. Skoro se ni zavedala, kdaj se je naslonila zaročencu na prsi in se razjokala kot otrok. Čutila je, kako bije Cliffordovo srce; prevzela jo je nedoumljiva milina. »Toda, Cliff,« je godrnjal Jože, »menim, da tudi jaz nekaj štejem!...«

»Tiho bodi, bedak,« je šepnil Lynne in Ivanka se je po dolgem času iz srca nasmejela.

TEDENSKI KOLEDARČEK

3. avgusta, nedelja: Lidija
 4. avgusta, ponedeljek: Dominik
 5. avgusta, torek: Marija
 6. avgusta, sreda: Sikst, Vlasta
 7. avgusta, četrtek: Kajetan, Damir
 8. avgusta, petek: Miro
 9. avgusta, sobota: Roman

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 30. julija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	82—84 lir
100 francoskih frankov	130—133 lir
funt šterling	1700—1760 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	710—712 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 3. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 16.00 Slovenski zbori; 17.00 Novela: Alphonse Daudet: »Legenda o človeku z zlatimi možgani«; 18.00 Znane melodije iz preteklosti; 18.20 Mendelssohn: Simfonija št. 5 v d-molu op. 107; 18.50 Slovenski samospeli; 19.15 »Ko študent na rajžo gre« — mladinska počitniška oddaja; 21.30 Narava poje v pesmi: »Cez nebesa se vlečejo sivi oblaki«; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 4. avgusta, ob: 18.00 Bazzini: Godalni kvartet št. 3 op. 76; 19.00 Vokalni tercet »Metuljček«; 19.15 Radijska univerza: Nekaj o surovinah: (10.) »Pšenica kot surovina za hranu«; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Ruggero Leoncavallo: »Glumac«, opera v 2 dejanjih. Po operi, približno ob 21.50: Mala literarna oddaja.

Torek, 5. avgusta, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Chopin: Štirje impromptvi; 18.55 Koncert sopranistke Otte Ondine, pri klavirju Andrea Romanelli — Jugoslovanski samospeli; 19.15 Sirimo obzorja: »Mladi državljani«; 20.30 Operna glasba; 21.00 Obletnica tedna: »Paul Claudel, 90-letnica rojstva«; 21.35 Paganinijeve skladbe — igra violinist Ruggero Ricci; 22.00 Literatura v Sovjetski zvezi: (3.) »Bosjak Gorkij«; 22.30 Rimski-Korsakov: Seherezada, simf. suita op. 35.

Sreda, 6. avgusta, ob: 11.30 Zena in dom. obzornik za ženski svet; 18.00 Mendelssohn: Trio št. 1 v d-molu op. 49; 18.30 Z začarane police:

Ivanka Cegnar: »Premešeni zajček«; 19.00 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Henry Bequie: »Krokarja«, igra v 4 dej. Igrajo člani RO.

Četrtek, 9. avgusta, ob: 11.30 Predavanje: »V čaru pragozda«; 13.30 Zabavna glasba; 18.00 Gianini: Koncert za trobento in orkester; 19.15 Radijska univerza: Mednarodne organizacije: (6.) »Gospodarski in socialni svet Združenih narodov«; 20.30 Slovenski oktet; 21.00 Ilustrirano predavanje: »Maloznane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine«: (4.) »Kierkegaardova ljubezenska odpuved«; 22.00 Sodobna književnost in umetnost: Bogomir Magajna: »Na bregovih srca«, ocena M. Jevnikar.

Petek, 8. avgusta, ob: 11.30 Življenja in usode: »Tony Perkins, filmski igralec«; 18.00 Velika dela slavnih mojstrov; 19.15 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Iz ruskega opernega sveta; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Dante Alighieri: Božanska komedija: Pekel. 25. Spev. (V prevodu dr. A. Gradnika — razlaga dr. Janko Jez).
 Sobota, 9. avgusta, ob: 11.30 Izleti po naših gorah: (6.) »Rabeljski koti«; 15.00 Prokofieff: Klavirski koncert št. 3; 16.00 Radijska univerza: Življenjski misleci: (1.) »Sokrat«; 18.00 Oddaja za najmlajše: Franc Jeza: »Odprava Marko«, 3. oddaja. Igrajo člani RO; 19.15 Umetnost in življenje: »Šest nagradencev letošnje beneške Biennale«, poročila M. Pavlin; 21.00 Dramatizirana zgodba: Roberto Bracco: »Dogodivščina na potovanju«. Igrajo člani RO; 22.00 Debussyjeve kompozicije.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 498: Naše ženske so doma vzgojile nekaj prav lepih begonij, a nekatere je napadla bolezen: po listih se je napravila neka kosmata plesen, potem pa so začeli listi rumeneti in se sušiti. Kako naj rešim cvetlice?

Odgovor: Plesen na listih begonij je nastala zaradi neklih glivic, kot nastane pravzaprav vsaka plesen. Izvor glivic se lahko nahaja v zemlji, v gnojnih ali v bližini, kjer begonije rastejo. Glivice so tam ostale lahko še iz prejšnjega leta, zato ne smemo te zemlje več uporabljati. Preden nove čebulice zasadimo, jih moramo razkužiti v raztopini modre galice in apna ali z raztopino asporja ali prahu »Caffarol«. Najbolj praktično je naslednje: v litru vode raztopite 15 gramov prahu »Caffarol« in poskropite zlasti spodnje strani listov. Če napadenih listov seveda ne boste mogli več rešiti, ohranite pa lahko zdrave liste.

Vprašanje št. 499: Imam orehovo drevo, a orehi odpadejo, ker so črviivi. Kako naj prihodnje leto preprečim to bolezen?

Odgovor: Zberite sedaj vse odpadle orehe in jih

vrzite v ogenj. Nato pazite, da sklatite z drevesa vse orehe, ki so še ostali na drevesu, očrnele orehe pa vrzite v ogenj. Prihodnje leto morate od srede maja do srede junija drevesa poskopiti vsaj 10 dni — torej trikrat — z raztopino svičene arzenata (0,4%) ali z gesarolom 50. Raztopite 20 gramov gesarola 50 v 10 litrih vode.

Dali smo vam recept, a kako boste poskopili vse drevo — tudi vrh —, če je oreh visok, je drugo vprašanje. Pri sklenjenih nasadih orehov so zelo na mestu posebne strojne škropilnice, ki raztopino zelo visoko razpršijo.

Vprašanje št. 500: Pred hišo imam rastlino Diospyros kaki. Lani in predlanskim so ji odpadli vsi sadovi, brž ko so postali debeli kot orehi. Letos so še debelejši, a drug za drugim odpadajo in verjetno ne bo ostal niti eden, čeprav se zdi, da je vsa rastlina popolnoma zdrava. Kaj naj ukrenem, da bom imela sadove?

Odgovor: Vaš kaki verjetno spada med sorte, ki so enospolne, so pravi brez seme. Sad bi bil užiten, če bi poleg vašega kakija rastle drevo druge sorte, ki bi lahko prenašalo cvetni prah in s tem oplodilo vaš kaki. Pri enospolnih sortah plodovi navadno odpadajo in se redčijo, kar velja tudi za stara drevesa, ki včasih zgube celo 90% plodov. Vaše drevo je najbrž še zelo mlado in prebužno raste. Da pospešimo njegovo rodnost in da bo drevo obdržalo vsaj del plodov, imamo tri sredstva. V bližini vašega kakija vsadite drevo druge sorte, ki bo prejšnje oplodilo. Vaše drevo lahko nadalje poskopite s posebnim hormonom, ki deluje proti odpadanju plodov. (Obstaja pa tudi hormon, ki plodove redči). Škropljenje s hormoni pa pride v poštev le pri večjih nasadih. Za vaš primer svetujemo, da drevesu ne gnojite z gnojnico, s hlevskim gnojem in z dušičnimi gnojili, temveč s superfosfatom, kalijevo sojjo in pepelom. S temi snovmi pognojite sedaj in še enkrat pozimi. Drevo bo prihodnje leto zelo verjetno ohranilo več plodov.

DROBNI NASVETI

— Jajce mehko skuhamo v treh minutah, trdo pa v sedmih.

— Bled rumenjaki dobi lepo barvo, če mu primešamo malo soli in ga pustimo dve uri na miru.

— Tečajji na vratih ne bodo škripali, če jih boš namazala z vazelinom ali še bolje z grafitom.

— Če imaš mastno polt, moraš jesti veliko solate, sadja in sploh zelenjave.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Nekdo je nestrjno potrkal na okence kabine.

»Amah! Zakaj si ugasila luč,« se je zaskarjal Fing-Hojev glas ves razdražen.

»Gospodična se slači, gospodar,« je odvrnil Clifford v narečju, popolnoma posnemajoč čivkajoči glas stare Kitajke.

»Saj bi se lahko kar pri postelji,« je zagodrnjal Kitajec. Kazalo je, da je verjel. Lynne je skozi okence opazil, da reže ladja valove s precejšnjo naglico in da se drži sredine reke. Spraševal se je, kako da ni Fing-Ho izbral za Ivanko bolj skrito kabino. Pri carinski postaji bo gotovo kdo utegnil opaziti razsvetljene line in vprašati, kdo je v kabini. Kmalu je uvidel, da je Kitajec zelo premeten. Pred okencem na hodniku so namreč začeli zlagati velike bale bombaža, da so zakrili pogled.

»Stvar se zelo slabo suče,« se je oglasil policijski inšpektor, ki ni doslej odprl ust. »Bolje bi bilo, če bi bili tistega prekletega rumenca zgrabili poprej, ko je bil še tukaj.«

»Da, lahko je reči,« je menil Lynne. »Bojim se, da ga nekaj časa sploh ne bomo videli... Skušajmo vdreti vrata...«

Ni šlo!

»Razbijmo šipe na okencu,« je vzkliknil policist.

Clifford ni mogel zadržati smeha: »Ali bo morda debeli Jože zlezal skozi?«

»Pa začnimo vpiti, da nas bodo slišali cariniki.«

»Kako nam pa bodo pomagali, ko so brez orožja? Sicer pa, preden bi nas slišali, nas bi Fing-Ho že davno poslal v nebesa; prav

nič bi si ne pomišljal. Ne preostane nam drugo, kot da tukaj počakamo. Ko se bo spet vrnil na ogled, mu že pokažemo!«

Ure so medtem minevale in zrak v kabini je postajal vedno bolj zadušljiv. Jetniki so se predali usodi in čepeli na tleh ob stari Kitajki, ki je ležala v nezavesti. Napenjali so ušesa, da bi ujeli vsak šum od zunaj. Hipoma so stroji prenehali delovati in parnik se je ustavil. Zopet je minila skoraj cela ura, preden se je ladja zopet začela tresti in je zaprta četvorica vedela, da plovejo proti odprtemu morju.

Ko so bili že precej daleč od nabrežja, so bale bombaža, ki so zakrivale pogled skozi okence, odmaknili. Sveži zrak je zaplaval v kabino in napolnil prsa nesrečnikov. Opazili so, da se je že zdanilo; po mrzli in deževni noči se je pokazalo lepo, jasno jutro. Prvi sončni žarki so prodrli tudi v temno celico.

Stara Amah, ki se je že osvestila, je začela ječati in se tresti, da so ji zobje šklepetali. Stisnila se je v kot in je klicala vse kitajske bogove na pomoč. Zaprti so pričakovali, kdaj bo kdo prinesel Ivanki kaj hrane. Starka je izjecljala, da je njen sin na krovu za kuharja in da bo gotovo prinesel zajtrk. Bala se je, da mu bodo beli možje kaj hudega storili, ko bo vstopil. Prav ta njen strah je povzročil, da so se dogodki hitreje razvijali. Komaj je slišala, da se obrača ključ v ključavnici, je že planila pokonci in začela vpiti kot kura, ko ji zavijajo vrat. Jože Bray je bil v enem skoku pri njej in ji zamašil usta. Bilo je že prepozno! Skozi okno se je pokazal strašni Fing-Hojev obraz. Clifford je razumel, da ga je spoznal. Potegnil je samokres in ustrelil v okno, da se je steklo razsulo.

(Dalje)